

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2011-3-191 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 11-47/1181-422
Karar Tarihi : 14.9.2011

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE, Dr. Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR, Prof. Dr. Metin TOPRAK

B. RAPORTÖRLER: Osman Tan ÇATALCALI, Didem ULUÇ

C. ŞİKAYET EDEN

: -
.....

20 - Bursa Ticaret ve Sanayi Odası
Bursa Organize Sanayi Bölgesi Mavi Cad. 2. Sk. No:2 PK.
16159 Bursa

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILAN:

- Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.
Hal Yolu Cad. Bay Plaza No:5 Ataşehir/İstanbul

- Aroma Bursa Meyve Suları ve Gıda San. A.Ş.
..Ankara Asfaltı Gürsu Kavşağı 16580 Gürsu/Bursa

- Asya Meyve Suyu ve Gıda San. A.Ş.
Tahran Caddesi No:19/4 06700 Kavaklıdere/Ankara

- Ersu Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş.
Dsi Regülatör Cad. No:1 42310 Ereğli/Konya

- Finefood Gıda Sanayi Ticaret A.Ş. (Göztepe)
Bursa-Yenişehir Karayolu 28. km Marmaracık Köyü
Yenişehir/Bursa

- Göknur Gıda Maddeleri İthalat İhracat Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İrfan Baştuğ Cad. No:71 Subayevleri/Ankara

- Gülsan Gıda San. Tic. A.Ş.
Organize Sanayi Bölgesi 8. Cad. No: 17 Kayseri

- Konfrut Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Libadiye Caddesi Çamlıbel Sokak No:10 Üsküdar/İstanbul

50

- Limkon Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş.
Yakapınar Mah. Misis Bulvarı No: 49 Yüreyir/Adana

- Meykon Meyve ve Kaynak Suları San. Tic. A.Ş.
Pınarbaşı Mah. 705 Sokak Gül Sitesi A Blok Kat:1 Daire:6
Antalya

60

- Namsal Gıda San. ve Tic. A.Ş.
İbrahimağa Cad. No:18 34030 Bayrampaşa/İstanbul

- Penguen Gıda Sanayi A.Ş.
Bursa-İzmir Yolu 22. km. Mümin Gencoğlu Cad. 16825 Bursa

- Penkon Gıda San. A.Ş.
Bursa-İzmir Yolu 22. km. Mümin Gencoğlu Cad. 16825 Bursa

- Tamek Gıda ve Konsantre Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Nispetiye Mah. Hakkı Şehit Han Sok. No: 35 2.Ulus 34340
Beşiktaş/İstanbul

70

- Targıd Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Ticaret Ltd. Şti.
Karaduvar Mah. 65184 Sok. No:12 33020 Mersin

- Yummy Meyve Suları A.Ş.
Sarıbrahimli Mah. D 400 Karayolu No:1 Mersin

E. DOSYA KONUSU : Vişne alımı yapan teşebbüslerin aralarında anlaşarak vişne alımlarında üreticiye teklif ettikleri fiyatları kademeli olarak düşürmek suretiyle üreticiyi zarara uğrattıkları iddiası.

80

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Yapılan başvuruda özetle; vişne alımı yapan teşebbüslerin aralarında anlaşarak vişne alımlarında üreticiyi zarara soktukları iddia edilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir.

90

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 29.7.2011 tarih ve 5478 sayı; 1.8.2011 tarih ve 5511 sayı; 24.8.2011 tarih ve 6148 sayı ile giren başvurular üzerine hazırlanan 2.8.2011 tarih ve 2011-3-191/İİ-11-347.OTÇ sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulunun 3.8.2011 tarih ve 11-44/1023-M sayılı toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 7.9.2011 tarih ve 2011-3-191/ÖA-11-347.OTÇ sayılı Önaraştırma Raporu 12.9.2011 tarih ve REK.0.17.00.00-110.02.02/322 sayılı Başkanlık önergesi ile 11-47 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Raporda özetle;

1- Dosya konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca

100 bu aşamada soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına,
2- Bununla birlikte Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Tic. A.Ş., Aroma
Bursa Meyve Suları ve Gıda San. A.Ş., Asya Meyve Suyu ve Gıda San. A.Ş., Ersu
Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş., Göknur Gıda Maddeleri İthalat İhracat Ticaret ve Sanayi
A.Ş., Finefood Gıda Sanayi Ticaret A.Ş., Gülsan Gıda San. Tic. A.Ş., Konfrut Gıda
Sanayi ve Ticaret A.Ş., Limkon Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş., Meykon Meyve ve Kaynak
Suları San. Tic. A.Ş., Namsal Gıda San. ve Tic. A.Ş., Penkon Gıda San. A.Ş., Tamek
Gıda ve Konsantre Sanayi ve Ticaret A.Ş., Targid Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve
110 Ticaret Ltd. Şti. ve Yummy Meyve Suları A.Ş.'ye benzer eylemlerin tekrür etmesinin
önlenmesi bakımından 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca
görüş bildirilmesi konusunda Başkanlığın görevlendirilmesinin uygun olacağı
kanaat ve sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Şikayete Konu Eylemler

..... tarafından yapılan şikayette özetle;

- Antalya ili Korkuteli ilçesine bağlı Sülekler köyünde Anadolu Etap, Meykon ve Konfrut firmaları ile onlara bağlı tüccar ve komisyoncuların vişne alımı yaptıkları,
- Anılan firmaların aralarında anlaşarak hasat döneminde vişne alım fiyatlarını bir
120 gecede 2.50 TL'den 2.00 TL'ye düşürdükleri, bu durumun üreticileri zor durumda
bıraktığı
ifade edilmiştir.

.....e-posta adresinden gelen başvuruda ise 2011 yılı Temmuz ayı içerisinde vişne fiyatlarının 2.50 TL/Kg'den 1.60 TL/Kg seviyesine indiği ve fiyatlardaki düşüşün devam etmesinin beklendiği iddia edilerek, vişne üreticilerinin mağduriyetinin giderilmesi talep edilmiştir.

130 Son olarak Bursa Sanayi ve Ticaret Odası(Oda)'ndan gelen başvuruda, Oda'ya bağlı Sebze ve Meyve Ticareti Komitesince yapılan toplantıda, Bursa ilinde sanayi tipi mal alımı yapan meyve suyu firmalarının anlaşarak fiyatları düşük tuttıkları, bu durumun haksız rekabete neden olduğu ve ileride üreticinin üretim yapmaktan vazgeçmesine neden olabileceğinin konuşulduğu ifade edilerek konu hakkında gereğinin yapılması talep edilmiştir.

I.2. Taraflar

I.2.1. Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. (Anadolu Etap)

140 Anadolu Etap, 1974 yılında kurulmuş ve 1994 yılında Özgörkey Holding bünyesine katılmış, 2009 yılı içerisinde Anadolu Grubu ve Brezilyalı Cutrale Grubunun ortaklığa dahil olmasıyla birlikte yeniden yapılandırılmış bir şirkettir. Anadolu Etap, Şanlıurfa, Adana ve Çanakkale illerinde bulunan meyve çiftliklerinde meyve üretiminin yanı sıra, çeşitli meyve püresi ve konsantresi üretimi ile sanayi tipi meyve işlemeciliği ve konsantre meyve suyu üretimi alanında sektörün lider şirketleri arasındadır.

Anadolu Etapın 2009 yılı cirosu TL ve 2010 yılı cirosu TL'dir. Şirket 2011 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları içerisinde iç pazardan ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

150

I.2.2. Aroma Bursa Meyve Suları ve Gıda San. A.Ş. (Aroma)

1968 yılında Bursa'nın Gürsu ilçesinde yaklaşık 75.000 m² arazi üzerine kurulmuş olan Aroma, meyve suyu, doğal kaynak suyu ve gazlı içecekler üreten bir aile şirkettir. Bursa Entegre Tesislerinde yarı mamul (meyve konsantresi ve püresi) ve mamul üretimi yapan firmanın, 2000 yılında kurulan Karaman Tesislerinde yarı mamul üretimi mevcuttur. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Aroma, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

160

I.2.3. Asya Meyve Suyu ve Gıda San. A.Ş. (Asya)

Asya 1972 yılında Nevşehir'e bağlı Avanos ilçesinde kurulmuştur. Şirketin başlıca üretim alanları, meyve suyu konsantreleri, püre ve püre konsantreleridir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Asya, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.4. Ersu Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş. (Ersu)

170

1969 yılında Ereğli'de kurulan Ersu, her çeşit meyve konsantresi ve püre üretiminin yanı sıra, meyve suyu dolumu ve şoklanması faaliyetlerinde bulunmaktadır. Yılda 200.000 ton meyve işleme kapasitesine sahip olan Ersu, ürünlerini dünyanın birçok bölgesine ihraç etmektedir. Ersu, 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde etmiştir.

I.2.5. Finefood Gıda ve Konsantre Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Göztepe)

180

1994 yılında Bursa'da kurulmuş olan Finefood, taze dondurulmuş meyve-sebze üretimi ve işlemeciliği yapmaktadır. Şirket, Göztepe Soğuk Hava Tesisleri A.Ş. ile aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer almaktadır. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Finefood, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.6. Gökür Gıda Maddeleri İthalat İhracat Ticaret ve Sanayi A.Ş. (Gökür)

190

Gökür, 1993 yılında Niğde'de, 150.000 m²'lik bir arazi üzerine kurulmuştur. Gökür, meyve suyu konsantresi, meyve püresi ve meyve suyu üretiminde başta elma olmak üzere nar, vişne, kayısı, şeftali, üzüm, domates, havuc, ayva, portakal, limon, greyfurt ve mandalina gibi birçok meyve ve sebze işlemektedir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Gökür, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.7. Gülsan Gıda San. Tic. A.Ş. (Gülsan)

1985 yılında Kayseri Organize Sanayi Bölgesinde üretime başlayan Gülsan, 2000 yılında meyve suyu ve benzeri ürünler ile püre üretimi yapan MEYSU meyve suyu tesisini kurarak, başlangıçta reçel/ marmelat, helva, tahin gibi ürünlerden oluşan ürün gamına meyve suyu, meyve nektarı, meyveli içecek, meyve aromalı içecekleri de eklemiştir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Gülsan, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

200

I.2.8. Konfrut Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Konfrut)

Konfrut, 1968 yılında Akkent Meyve Suyu Kooperatifi unvanıyla faaliyete başlamış olup, meyve suyu konsantreleri, meyve püreleri ve püre konsantreleri üreterek yurtiçi ve yurtdışında satışını gerçekleştirmektedir. Merkezi İstanbul'da olan şirketin Denizli ve Hatay'da üretim tesisleri bulunmaktadır. Konfurtun 2009 ve 2010 yıllarında gerçekleştirdiği ciro değerleri sırasıyla, ve TL'dir. Konfrut 2011 yılının Haziran Temmuz ve Ağustos aylarında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

210

I.2.9. Limkon Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş. (Limkon)

Limkon 2007 yılında Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesinde kurulmuştur. Şirketin başlıca faaliyet alanları, meyve suyu konsantresi ve meyve püresi üretimi ile salça ve her çeşit meyve bazlı ürün işlenmesidir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Limkon, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.10. Meykon Meyve ve Kaynak Suları San. Tic. A.Ş. (Meykon)

220

1994 yılında kurulan Meykon, Antalya'ya bağlı Elmalı ilçesindeki tesisinde faaliyetini sürdürmektedir. Elma, portakal, çilek, nar, limon, havuç, ayva, armut, üzüm ve vişne suyu konsantreleri ile elma aroması ve şeftali-kayısı püresi üreten Meykon, bu ürünlerini başta Almanya, İngiltere olmak üzere pek çok Avrupa ülkesi ile Rusya ve Amerikaya ihraç etmektedir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Meykon, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.11. Namsal Gıda San. ve Tic. A.Ş. (Namsal)

230

Namsal Gıda 1970 yılında Top-kapı Soğuk Hava Tesisleri A.Ş. olarak kurulmuş olup, 2001 yılından itibaren Bursa'nın Orhangazi ilçesinde donmuş sebze ve meyve üretim ve ihracatına başlamıştır. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Namsal, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.12. Penguen Gıda Sanayi A.Ş. (Penguen)

240

1989 yılında Gençoğlu ailesi tarafından Bursa'da kurulmuş olan Penguen, başta reçel ve dondurulmuş gıda üretimi olmak üzere geniş bir ürün portföyü ile faaliyet göstermektedir. 2009 ve 2010 yıllarında gerçekleştirdiği ciro değerleri sırasıyla, ve TL olan Penguen, 2011 yılının Haziran-Temmuz ve Ağustos aylarında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.13. Penkon Gıda San. A.Ş. (Penkon)

1998 yılında Denizli'de kurulmuş olan Penkon, meyve suyu konsantreleri, pürelere, püre konsantreleri ve organik ürünlerin üretimiyle iştigal etmektedir. Penkonun 2009 ve 2010 yıllarında gerçekleştirdiği ciro değerleri sırasıyla ve TL'dir. Penkon, 2011 yılının Haziran Temmuz ve Ağustos aylarında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

250

I.2.14. Tamek Gıda ve Konsantre Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Tamek)

1955 tarihinde Bursa-Demirtaş'ta kurulmuş olan Tamek, halen Bursa Karacabey'deki fabrikası ile Balıkesir ve Manisa'daki fabrikalarında üretime devam etmektedir. Tamekin başlıca ürün grupları, domates salçası, meyve konsantreleri, bezelye, sebze ve meyve konserveleri, dondurulmuş sebze ve meyvelerden oluşmaktadır. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Tamek, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

260

I.2.15. Targıd Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Ticaret Ltd. Şti. (Targıd)

1993 yılında Kayseri'de kurulmuş olan Targıd, 2003 yılından itibaren faaliyetlerini Mersin'deki işleme tesislerinde sürdürmektedir. Şirket ağırlıklı olarak meyve suyu konsantresi, püre ve püre konsantresi üretmektedir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Targıd, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.2.16. Yummy Meyve Suları A.Ş. (Yummy)

270

1995 yılında Mersin'de kurulmuş olan Yummy, çeşitli meyve suları, meyve nektarı, aromalı içecekler ve meyve konsantreleri üretmektedir. 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla ve TL ciro elde eden Yummy, 2011 yılında ton vişne alımı gerçekleştirmiştir.

I.3. İlgili Pazar

I.3.1. Sektöre ilişkin Genel Bilgiler

I.3.1.1. Tarım Sektörüne İlişkin Genel Bilgiler

280

Tarım sektöründe alıcı ve satıcı sayısının fazlalığından dolayı ekonomik karar birimlerinin fiyatları bireysel olarak etkileme güçleri çok zayıftır. Bu nedenle tarım piyasası tam rekabet piyasasına yakınsar gibi görünmektedir. Ancak gerçekte, çok sayıda alıcı ve çok sayıda üretici bulunmakla birlikte, bu iki karar birimi arasında işleyici, ihracatçı gibi aracılık eden birimler mevcuttur. Bu durum ise üretim ile nihai tüketim arasında çeşitli düzeylerde birden çok aşamanın bulunmasına yol açmaktadır. Üretimin doğal koşullara bağlı olmasından dolayı (iklim, hava koşulları, konum, toprak, vb.) arz esnekliği, tüketimin insan beslenmesine yönelik olmasından dolayı da talep esnekliği çok düşüktür. Üreticilerin dağınık, ürün muhafazasının/pazarlamasının zor, sermaye birikiminin yetersiz olması tarım sektörünün başlıca özellikleridir.

290

I.3.1.2. Vişne Pazarına İlişkin Genel Bilgiler

Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden, Meyve Suyu Endüstrisi Derneği (Meyed)'nden ve pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerden gelen bilgilerden yola çıkılarak hazırlanan bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

300 Vişne pazarında da, tarım sektörüne paralel koşulların var olduğunu söylemek mümkündür. Vişne piyasasında ülkenin çeşitli bölgelerinde yerleşik çok sayıda üretici ve sınırlı sayıda alıcı bulunmaktadır. Ayrıca vişne üreticileri arasında aktif bir üretici örgütlenmesi bulunmamakta, bazı illerde faaliyet gösteren meyve üreticileri birlikleri olsa da, bu birliklerin alım piyasasında etkin bir rol oynamadıkları bilinmektedir. Bu nedenle gerek vişnenin pazarlanması sürecinde, gerekse alım fiyatının oluşumunda üreticiler yeterince etkin olamamakta ve alım süreci alıcı firmalar ve bu firmalara bağlı çalışan komisyoncu, kantarcı gibi aracılara lehine gelişmektedir.

310 Vişne meyvesi hem sofralık olarak hem de meyve suyu, şurubu, reçeli, marmeladı, kompostosu, pasta ve tatlıları yapılarak tüketilmektedir. Ülkemiz ılıman iklimiyle vişne yetiştiriciliğine uygun olup, hemen hemen her bölgede vişne yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Ülkemizde iki önemli vişne ağacı türü yetiştirilmekte olup, bunlardan ilki Kütahya vişnesi olarak tabir edilen iri vişne türü, diğeri Macar vişnesidir. Her iki türün ağaçları da Haziran ayı sonu ve Temmuz ayından başlayarak bol ürün vermektedir.

Vişne, taze ve işlenmiş olarak iki farklı şekilde pazara çıkmakta, işlenmemiş vişne daha çok talep görmektedir. Üretilen vişneler derin dondurma, kurutma, meyve suyu, konserve ve reçel yapımı şeklinde işlenerek iç piyasada satıldığı gibi dondurulmuş olarak ihraç da edilebilmektedir.

320 Vişne alım pazarında iki farklı tipte alıcı bulunmaktadır. Bunlardan ilki aldığı vişneyi konsantre hale getirdikten sonra vişne suyu yapılmak üzere satan teşebbüslerdir. Sektörde “konsantreci” olarak adlandırılan bu teşebbüslerden bazıları sadece vişne konsantresi üretilip bunu vişne suyu üreticilerine satarken (Örneğin Anadolu Etap firması) bazıları da ürettikleri konsantreyi kendi vişne suyu üretimlerinde kullanılmaktadırlar (Örneğin Aroma, Tamek firmaları). Bu bakımdan vişne alım pazarında rakip olan teşebbüsler vişne konsantresi satış pazarında birbirinin tedarikçisi de olabilmektedir. Firmalar, dünyada oluşan vişne alım fiyatına göre bazı yıllarda ürettikleri konsantre vişne suyunu yurt dışına ihraç edebildikleri gibi 330 konsantre vişne ürününü ithal de edebilmektedir.

Diğer alıcılar ise sektörde “şoklayıcı” olarak tabir edilen firmalardır. Bu firmalar vişne alımı yaptıktan sonra ürünü farklı alanlarda kullanılmak üzere dondurarak saklamaktadır (Örneğin Penguen firması). Bazı firmalar şoklanmış vişneyi reçel, marmelat, komposto gibi ürünlerin yapımında kullanırken bazıları ise direkt olarak yurt içi veya yurtdışında piyasaya sürmekte ya da pastacılık gibi alanlarda faaliyet gösteren firmalara satmaktadır.

340 Söz konusu alıcılar, üreticilerin çok sayıda ve dağınık şekilde Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer almaları nedeniyle üreticilerden direkt olarak alım yapmamakta olup, alım için “komisyoncu - tüccar” denilen tacirlerle çalışmaktadır. Alıcı firmalar, bu kişilerden gelen pazar bilgisi doğrultusunda alımlarına yön vermektedir. Örneğin, alıcılar komisyonculara verdikleri talimatlarla fiyatların artması durumunda alımları durdurabilmekte, ürünün az olması durumunda ise fiyatları arttırabilmektedirler. Komisyoncular ise kendilerine bağlı ve piyasada “kantarcı” denilen kişilerle çalışmaktadır. Kantarcıların görevi vişne üretimi yapılan her köy veya kasabada kantar kurup adına alım yaptıkları alıcı tarafından belirlenen fiyatlarla alım yapmaktır. Genellikle küçük birimlerde her şirketin o gün için almayı taahhüt ettiği fiyat

350 kantarcılar aracılığıyla anons ettirilmekte ve kantarın bulunduğu yere yazılmaktadır. Toplama işlemi bittiğinde ise toplanan ürün kantarda tartılarak üreticilere ait firmalara gönderilmektedir. Ürünün beklenenden az veya fazla olması gibi durumlarda ise ilan ettirilen ve kantarda yazılı bulunan fiyat farklılaşabilmektedir. Örneğin ürünün az olması durumunda üreticilere ilan edilen fiyatın üstünde bir fiyat teklif edilerek (piyasada bu duruma kantar altı fiyat verme denilmektedir) günlük vişne ihtiyacı karşılanmaya çalışılmaktadır. Bir nevi borsa olarak adlandırılabilir bu sistem sadece vişne ürününe özel olmayıp diğer pek çok tarım ürünü için de geçerlidir.

360 Meyve tarafından gönderilen bilgilerde, vişne rekoltesinin %....'lik bölümünün meyve suyu üreticileri tarafından kullanıldığı, %....'lik bölümünün meyve suyu üreticileri tarafından yurtdışına ihraç edildiği, %...'lik bölümünün şoklayıcı teşebbüsler tarafından kullanıldığı ve geri kalan %....'luk bölümünün ise direkt tüketicilere satıldığı ifade edilmiştir.

Türkiye'de son üç yılda gerçekleşen vişne üretimine ilişkin verilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Türkiye'de Vişne Sektörü

Yıl	Toplam Meyveliklerin Alanı (dekar)	Üretim (Ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Ağaç Sayısı
2008	232.621	185.435	31	5.944.032	1.764.282
2009	230.061	192.705	32	6.033.916	1.643.560
2010	223.352	194.989	33	5.977.258	1.546.818

Kaynak: TÜİK internet sitesi

370 Önaraştırmanın yapıldığı süreçte vişne alımları halen devam ettiğinden 2011 yılına ilişkin olarak net veri edinilememiş olmakla birlikte, vişne alımı yapan teşebbüslerden edinilen bilgilere ve çeşitli yerel ve ulusal basında yer alan bilgilere¹ göre 2011 yılında son 7 yılın en düşük vişne hasadı gerçekleşmiştir. Bu durumun nedeni ise vişne ağaçlarının çiçek açtığı sırada ürünlerin dona maruz kalmasıdır. Böylelikle vişneye dönüşen çiçek sayısı azalmış ve ürünün rekoltesi diğer yıllara göre oldukça az gerçekleşmiştir. Anadolu Etapın, geçmiş yıllardaki TÜİK rakamlarına 2011 tahminlerini eklediği yaklaşık ve tahmini bilgileri içeren tablo aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 2: Türkiye'de Vişne Arzı ve Yıllara Göre Değişimi

	2006 (ton)	2007 (ton)	2008 (ton)	2009 (ton)	2010 (ton)	2011 Hedef (ton)	2006-2011 Değişim (%)	2010-2011 Değişim (%)
Toplam Vişne Arzı	121.000	181.000	185.000	193.000	194.000			

Kaynak: Anadolu Etaptan gelen bilgi yazısı.

380 Tablolardan anlaşıldığı üzere 2011 yılına kadar vişne üretimi her yıl artmasına karşın 2011 yılında vişne üretiminde büyük bir düşüşün yaşanması beklenmektedir. Beklentilerin gerçekleşmesi durumunda ise, 2011 yılı vişne rekoltesinin 2010 yılına

¹ <http://www.haberler.com/pazarlar-da-visne-hasadi-sona-erdi-2932697-haberi/>
<http://www.kocatepegazetesi.com/haberdetay.asp?id=48531>
http://www.ekoayrinti.com/news_detail.php?id=73971

göre % ...'a varan oranda azalması muhtemeldir². Son üç yıllık vişne alım fiyatlarına ise aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 3: 2009 – 2011 Yılları Arasında Vişne Alım Fiyatları

Yıllar	Vişne Alım Fiyat Aralığı (Kg/TL)	Ağırlıklı Vişne Alım Fiyatı(Kg/TL)
2009		
2010		
2011 (tahmini)		

Kaynak: Meydeden gelen bilgiler

390 Tabloda görüldüğü üzere 2011 yılında ortalama vişne alım fiyatı, bir önceki yıla göre yaklaşık üç kat artmış durumdadır. Bu artışta en büyük etkenin, vişne rekoltesinde meydana gelen ciddi azalma olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin vişne ürününe ilişkin son 3 yıllık üretim ve dış ticaret verileri ise Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Türkiye'de Vişne Üretim, İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	Üretim (Kg)	İthalat (Kg)	İhracat (Kg)
2009			
2010			
2011 (tahmini)			

Kaynak: TÜİK ve Anadolu Etaptan gelen bilgiler

400 Tablo 4'te görüldüğü üzere **...ticari sır....**, bu yılki vişne ihracatımız Kg gibi oldukça düşük miktarda gerçekleşmiştir.

I.3.2. İlgili Ürün Pazarı

Belirli bir ürün ve onunla yüksek ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazarlar ilgili ürün pazarını oluşturmaktadır. İlgili ürün pazarının tespitinde; tüketicinin gözünde fiyatı, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından aynı sayılan mal ve hizmetlerden oluşan pazar dikkate alınmakta, tespit edilen pazarı etkileyebilecek diğer unsurlar da değerlendirilebilmektedir.

410 Meyve suyu konsantresi üreticisi firmalar tarafından alımı yapılarak üretim sürecinde işlenen meyveler genellikle "sanayi tipi meyveler" olarak adlandırılmaktadır. Ülkemizdeki meyve yetiştiriciliği hemen hemen tümüyle doğrudan tüketime sunulan taze meyve (sofralık meyve) alanındadır ve sanayiye yönelik olarak yetiştirilen meyve miktarı görece düşüktür. Dolayısıyla, sanayi tipi meyveler; sofralık meyve kalitesinde olmayan, dökülmüş, ezilmiş, rüzgar ya da don nedeniyle yıpranmış, lekeli, yaralı, kaliteleri son derece düşük olan "ıskarta" ya da "çıkma" olarak adlandırılan, kısacası ayrı bir pazar oluşturan meyvelerdir.

420 Yukarıda yer verilen bilgiler ve şikayete konu ürünün vişne olması dikkate alınarak; ilgili ürün pazarı "*sanayi tipi vişne alım pazarı*" olarak belirlenmiştir.

I.3.3. İlgili Coğrafi Pazar

² Meydeden gelen bilgilerde 2011 yılında gerçekleşecek vişne rekoltesinin ton'a kadar düşebileceği tahmin edilmektedir. Bu durum ise, 2011 yılı vişne rekoltesinin 2010 yılına göre yaklaşık %... daha az gerçekleşeceği anlamına gelmektedir.

Teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri alanın, rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle rekabet koşullarının komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olması; ilgili coğrafi pazarın tespitinde büyük bir önem taşımakta ve belirleyici olmaktadır.

430 Bu çerçevede; vişnenin ülkenin hemen hemen her yerinde üretilmesi ve firmaların taşıma maliyetlerine katlanarak her bölgeden gerek doğrudan gerekse aracılar vasıtasıyla meyve alımında bulunmaları nedeniyle ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak belirlenmiştir.

I.4. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Önaraştırma kapsamında, Türkiye genelinde vişne alımı yapan bazı teşebbüslerde raportörlerce yerinde inceleme ve görüşmeler yapılmıştır. Anadolu Etapta yapılan yerinde incelemede vişne alımı yapan bazı teşebbüslerin 2011 yılının temmuz ayında Afyon'da bir araya gelerek görüşme yaptıklarına ilişkin bir belge bulunmuştur.

440 10.7.2011 tarihinde Şahabettin Uyguç (Anadolu Etap Tedarik Zinciri Müdürü) tarafından Demir Sarman'a (Anadolu Etap Genel Müdürü) gönderilen e-postada;
" *Demir Bey,*
Kütahya bölgesinde Meykon firması 2,5 TL/Kg. vişne fiyatı açıkladı. Olay kontrolden çıkmış durumda. Firmalar salı günü için Afyon'da oturup konuşalım derler. Yarın telefonlaşıp detayları konuşuruz. Ben katılmayı düşünmüyorum rekabet açısından. Ya da vişne ile alakası olmayan bir yer öneririm herkese. Saygılar."

450 Aynı belgede yer alan ve Afyon'da yapılması planlanan toplantıya ilişkin bir diğer e-posta ise 11.7.2011 tarihinde Bahadır Açık (Anadolu Etap İş ve Satınalma Geliştirme Direktörü) tarafından Demir Sarman'a (Anadolu Etap Genel Müdürü) gönderilen e-postadır. Söz konusu e-postada;
" *Abi ben sabah Şahabettin ve Mehmet (Coca-Cola'nın Satınalma müdürü³) ile konuştum. Mehmet'in durumdan haberi vardı. Şahabettin de size ulaşmaya çalışıyordu çünkü yarın bir toplanalım demiş satıncılar."*

Önaraştırma döneminde, yukarıda yer verilen belgelerde yer alan bazı ifadelerden kast edilenlerin neler olduğuna ilişkin Anadolu Etapa gönderilen bilgi isteme yazısına cevaben gelen yazıda özetle,
460 - 12.7.2011 tarihinde Afyon'da vişne alımı yapan teşebbüsler arasında bir toplantı gerçekleştiği,
- Toplantı yapma fikrinin Penkon firmasının satın alma müdürü Erdinç Kaynar tarafından herkese iletildiği,
- Toplantıya temsilci gönderen teşebbüslerin *Penkon (Erdinç Kaynar), Aroma (Muammer Abalı), Tamek (Mahmut Sarıbal), Meykon, Asya (Erdem Akbulut), Konfrut (İsmail Bey), Targıd (Ali Şahin), Göztepe Donmuş Gıda (Sabahattin Göztepe), Yummy (Serdar Aytaç), Göknur, Gülsan, Ersu, Limkon ve Namsal* olduğu,
- Toplantıda rekabeti kısıtlamak veya fiyatı belirleyen herhangi bir unsura müdahale etmenin mevzu bahis olmadığı,

³ ...ticari sır....

- 470 - 2011 döneminde herhangi bir ekonomik rasyonalite ile açıklanamayacak bir şekilde artıyor olmasının sektördeki tüm firmaların vişne konusunda bir spekülasyon ve/veya manipülasyon olabileceği ihtimalini düşünmelerine yol açtığı,
- Toplantının firmaların temsil edildiği kantarda anons yönteminin uygulanmamasının sebebiyet verdiği manipülasyonların ve haksız rekabet ortamının önüne geçilmesi konusunda bir defaya mahsus bir diyalog olduğu,
- Toplantı sonucunda herhangi bir karar alınmadığı ve tutanak tutulmadığı,
- Anadolu Etap firmasının da 2011 yazında vişne piyasasında üretici, komisyoncu veya sezona stokla girmiş firmalar kaynaklı bir spekülasyon hatta bir manipülasyondan endişe ettiği,
- 480 - Vişne üreticilerinin fabrikalara (alıcılara) kıyasla çok daha organize ve birlikte hareket eden bir grup olduğu,
- Bu aşamada yapılmak istenilenin Rekabet Kurumu da kullanılarak fabrikalar üzerinde bir baskı oluşturup pazarlık güçlerini maksimize etmek olduğu,
- Benzer bir toplantının daha önce yapılmadığı ifade edilmiştir. Diğer teşebbüslerde yapılan yerinde incelemelerde ise bu toplantıya ilişkin herhangi bir belge bulunmamıştır. Aroma, Finefood, Göknur, Gülsan, Limkon, Meykon, Penguen, Tamek, Targıd, 12.7.2011 tarihinde gerçekleşen toplantıya şirketlerini temsilen herhangi bir kişinin katılmadığını, böyle bir toplantıya ilişkin bilgileri olmadığını ifade etmişlerdir.

490 Asya, toplantıya şirketlerini temsilen herhangi bir kişinin katılmadığını ancak toplantıdan şifahen haberdar olduklarını ifade etmiştir.

Ersudan gelen yazıda ise kendilerine verilen sürenin kısıtlılığı ve istenilen bilgilerin ayrıntılı açıklama gerektirmesi nedeniyle, şirket olarak konu hakkında herhangi bir açıklama yapamayacakları ifade edilmiştir.

500 Namsal 2011 yılının Temmuz ayında vişne alımlarını görüşmek üzere herhangi bir toplantıya katılmadıklarını, ancak sezon içerisinde satın almalarının alım bölgesinde olması nedeniyle diğer firmaların ziraatçılarıyla kaldıkları otelde sohbet ettiklerinin aşikar olduğunu belirtmiştir.

Yummy satın alma müdürü tarafından yapılan açıklamada, böyle bir görüşmeye şahit olmadıkları, ancak vişne alımı yapan firma temsilcilerinin merkezi konumda olması nedeniyle Afyon'da ve genellikle aynı otelde kalmayı tercih ettikleri ve bu kişilerden bir kaçının yan yana gelmesinin yıllardır böyle lafların ortaya atılmasına neden olduğu ifade edilmiştir.

510 Penkon hemen hemen bütün şirketlerin satın alma müdürlerinin sezon boyunca ana alım merkezlerinde bulduklarını, bu sayede piyasa koşullarının daha iyi takip edildiği ve doğru bilgi akışı sağlandığını, vişne alımları ile ilgili toplantı düzenlendiği konusunun şirket yönetiminin bilgisi dışında olduğunu, ancak satın alma yetkililerinin aynı bölgede sık sık birbirleriyle karşılaştığı ve genel anlamda birlikte olduğunu ve özel bir toplantı düzenleme gereğinin olmadığına inandıklarını ifade etmiştir.

Şahabettin Uyguc (Anadolu Etap Tedarik Zinciri Müdürü) tarafından Demir Sarman'a 19.7.2011 tarihinde gönderilen e-postada ise aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:
"Demir Bey,

520 *Isparta Şarkıkırkağaç Fele köyünde Konfrut adına Hüseyin Demirbaş isimli kantarcı 2,5 TL'den şok kasalarıyla, Isparta Keçiborlu Kılıçköy'de Güneş Ticaret yine şok kasalarıyla 2,5 TL'den alım yapmaktadır. Tamek firması fiyatı resmileştirmiştir. Biz de Konfrut ve Aroma firmaları satınalmalarına bilgi verdik. Bilgilerinize”.*

Anadolu Etaptan yukarıda yer verilen belgeye ilişkin gelen yazılı açıklamada özetle;
 - Anons edilen fiyatlarla ödenen fiyatlarının aynı olmasının Anadolu Etap açısından oldukça önemli olduğu,
 - Zira Anadolu Etaptan mal alan şirketler ile yapılan sözleşmede anons edilen fiyat ile ödenen fiyat arasında fark olması durumunda alıcıların farkı ödemediği,
 530 - Fiyatların alıcılar tarafından devamlı kontrol edilmesi nedeniyle kantar altı fiyat veremedikleri,
 - Kantar altı uygulamasını etik bulmadıkları,
 - Konfrut kantarcısı tarafından örtülü yüksek bir fiyattan (2.5 TL) vişne alımı yapılmaya başlanması üzerine Tamekin fiyatını 2.5 TL olarak anons ettirdiği,
 - Bu fiyat artışının kantar altı fiyat uygulayan firmalara [Konfrut, Aroma] iletildiği ve
 - *Tamekin fiyatını anons ettirmesinin diğer firmalara haber verilmesinin nedeninin bu firmaların fiyatlarının ne olduğundan tamamen bağımsız olarak kendilerine Anadolu Etapın etik olmadığını düşündüğü bu uygulamalardan ötürü sitem edilmesi ve*
 540 *ifadeleri yer almaktadır.*

Bu noktada önaraştırmaya konu teşebbüsler arasında gerçekleşen görüşmenin ve iletişimin nedenlerinin ortaya konulması gerekmektedir.

Tablo 2’de görüldüğü üzere, 2006 yılından itibaren her yıl artan vişne rekoltesi 2011 yılında ciddi bir düşüş yaşamıştır. 2011 yılı hasat sezonunun bitimi itibarıyla, vişne rekoltesinde bir önceki yıla göre % ...'lara varan azalma yaşanması beklenmektedir. Anılan durumun vişne alım fiyatlarını etkilemesi ise kaçınılmazdır. Aşağıdaki tabloda ise önaraştırmaya konu teşebbüslerin 2009-2011 yılları arasında vişne alımları için 550 ödedikleri ortalama fiyat bilgileri ve toplam alım miktarları yer almaktadır.

Tablo 5: İncelenen Teşebbüslerin Yıllık Alım Miktarları ve Ortalama Fiyatlar

	2009		2010		2011	
	Alım Miktarı (TL/Kg)	Ortalama Fiyat	Alım Miktarı (TL/Kg)	Ortalama Fiyat	Alım Miktarı (TL/Kg)	Ortalama Fiyat
Anadolu Etap						
Aroma						
Asya						
Ersu ⁴						
Finefood						
Göknur						
Gülsan						
Konfrut						
Limkon						
Meykon ⁵						
Namsal						
Penguen						

⁴ Ersu firmasının bilgileri önaraştırma döneminde gelmemesi nedeniyle tabloya aktarılamamıştır.

⁵ Meykon, 2009 yılında vişne alımı gerçekleştirilmemiştir.

Penkon						
Tamek						
Targid						
Yummy						
TOPLAM						
TOPLAM REKOLTE						

Kaynak: Teşebbüslerden gelen bilgiler

Tabloda, Anadolu Etap dışında yüksek miktarda alım yapan teşebbüslerin alımlarında 2011 yılında bir önceki yıla göre % ...'ye varan düşüşler olduğu gözlenmektedir. Öte yandan, teşebbüslerin yıllık ortalama alım fiyatları incelendiğinde, 2011 yılında bir önceki yıla göre üç kata varan artışlarla alım yapıldığı görülmektedir.

560

Her vişne alım sezonunun açılmasından önce olduğu gibi 2011 yılında da alıcılar tarafından vişne alım fiyatlarının ne olacağına ilişkin saha çalışmaları yapılmıştır. Yapılan saha çalışmaları sonucunda rekoltenin az olacağı tespit edilmesine karşın *2011 yılı vişne rekoltesi bu beklentinin de altında gerçekleşmiştir.* Bu durum ise fiyatların 2010 yılına göre 3-4 kat artmasına neden olmuştur. Nitekim Aroma'da yapılan yerinde incelemede elde edilen (Önaraştırma Raporu Ek: 10/9-10) belgeden de anlaşıldığı üzere, 8.12.2010 ve 2.1.2011 tarihlerinde yapılan tahminlerde vişne ürünü için belirlenen rampa - fabrikaya geliş maliyeti ... TL/Kg iken 15.8.2011 tarihindeki tahminlerde (bu tahminin o güne kadar gerçekleşen alım maliyetlerinin de göz önüne alınarak yapıldığı) maliyet ... TL/Kg.'ye yükseltilmiştir.

570

Öte yandan 2011 yılında vişne hasadında yaşanan gelişmeler hakkında Meyed'den edinilen bilgilerde,

"2011 yılı vişne rekoltesi maalesef, ülkemiz vişne üretim potansiyelinin %... altında ve ... ton dolayında gerçekleşmiştir. Bu miktar sadece meyve suyu sanayi iç piyasa, diğer işlemeciler (Şoklamacılar, reçelciler ve konserveciler) ve iç pazar taze tüketimini dahi karşılamaya yeterli değildir.

Dünya'daki en önemli iki üretici ülke olan Polonya ve Macaristan'daki düşük rekolte bilgilerinin dış ticaret şansının yükselmesini işaret etmesi, ihracat için üretim yapan firmaların da alımlarda istekli olmalarına yol açmıştır.

580

Gerek rekoltenin çok düşük oluşu, gerekse yukarıda izah ettiğimiz tedarikleme sisteminin, açıklamaya çalıştığımız gibi spekülatif tavırları dolayısıyla vişne alım fiyatları beklenmedik ölçüde ve suni olarak çok hızlı artış trendine girmiştir. Fiyatların hiç de ekonomik olmayan seviyeye gelişi dolayısıyla, arz-talep dengesi süratle değişmiş ve başta yurt dışı pazarlara üretim yapan şirketlerinki olmak üzere talep düşüşe geçmiştir. Bunun sonucu olarak, fiyatlar pik yaptıktan sonra hafif bir düşüş göstermiş, ancak gelinen seviye de sezon başındaki fiyat seviyesinin çok üzerinde kalmıştır."

denilerek 2011 yılında yaşanan gelişmelerin *yurtiçi ve yurtdışı vişne arzının az olmasından ve tüccarların spekülatif tavırlarından* kaynaklandığı ifade edilmiştir.

590

Alım fiyatlarının artması alım yapan firmaların komisyonculara ödedikleri komisyon miktarlarının yükselmesine de neden olmuştur. Bu durum dosya mevcudunda yer alan Aromada yapılan yerinde incelemede elde edilen belgede de görülmektedir. 11.7.2011 tarihli bu belgede, vişne alım fiyatlarının yükselmesi karşısında

komisyonculara verilen ücretin ... Krş/Kg.'dan ... Krş/Kg.'a yükseltilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

600 Dolayısıyla, vişne hasadında 2011 yılında önceki yıllara göre daha önce hiç yaşanmamış ciddi bir düşüş gerçekleştiği, yaşanan düşüşün vişne alımı yapan firmalar tarafından beklenenin de üzerinde olduğu, bu nedenle üreticiye ve komisyonculara ödenen ücretlerin de büyük ölçüde arttığı, piyasada yaşanan bu gelişmelerin ise vişne alımı yapan teşebbüsler arasında mal tedarikinin güçleşmesine bağlı olarak iletişimin artmasına yol açtığı söylenebilir.

610 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde; *"Belirli bir mal ve hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır."* hükmü yer almaktadır.

Aynı piyasada faaliyet gösteren ve yatay seviyede birbirine rakip olan teşebbüsler arasında, piyasadaki satın alınacak ürünün fiyatını (hammadde maliyeti) belirlemek üzere yapılan anlaşmaların rekabeti kısıtlayacağı ve yukarıda yer verilen madde kapsamına değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

620 Önaraştırma döneminde bulunan ve önaraştırma raporu ekinde yer alan belgeler incelendiğinde, Ek: 6/24-25'te ve Ek: 6/36-40'ta yer alan bilgi ve belgelerden Anadolu Etap, Aroma, Asya, Ersu, Göknur, Göztepe, Gülsan, Konfrut, Limkon, Meykon, Namsal, Penkon, Tamek, Targid ve Yumminin 12.7.2011 tarihinde Afyon'da toplandıkları, Ek: 6/36-40'ta yer alan bilgilerde toplantının amaçlarından birisinin bu teşebbüsler tarafından yapılan gizli fiyat artırımlarının önüne geçilmesi olduğu ve önaraştırma raporu Ek: 6/14'te yer alan belgenin ise toplantı görüşme sonrasında gizli fiyat artışı yapmaya devam eden firmaların uyarıldığını gösterdiği söylenebilir.

630 Anadolu Etap tarafından Kurumumuza gönderilen belgede toplantının amaçlarından biri; *"... firmaların temsil edildiği kantarlarda anons yönteminin uygulanmamasının sebebiyet verdiği manipülasyonların ve haksız rekabet ortamının önüne geçilmesi konusunda bir defaya mahsus bir diyalog olmuştur."* şeklinde açıklanmıştır. Diğer bir deyişle teşebbüslerin bir araya gelmelerinin diğer bir nedeni de, alıcılar tarafından ilan edilen fiyatlardan "kantar altı" olarak tabir edilen daha yüksek fiyat teklif edilmesinin önüne geçilmesi olduğu ifade edilmektedir.

640 Yine aynı yazıda toplantının diğer bir amacının ise; *"2011 döneminde herhangi bir ekonomik rasyonalite ile açıklanamayacak bir şekilde artıyor olması sektördeki tüm firmaların vişne konusunda bir spekülasyon ve/veya manipülasyon olabileceği ihtimalini düşünmelerine neden olmuştur. ... Söz konusu spekülasyon/manipülasyonların üretici veya aracı veya sezona stokla girmiş birkaç üretici kaynaklı olabileceği düşünülerek bu durumu daha net anlayabilme ihtiyacı doğmuştur."* şeklinde açıklanmıştır. Bu açıklama ile toplantının diğer bir amacının teşebbüslerin son yıllarda vişne alımlarında görülen en yüksek artışın nedenlerinin ne olduğunu anlama ihtiyacı olduğu söylenebilir. Nitekim aşağıda yer alan ve incelemeye konu teşebbüsler tarafından yapılan vişne alımlarında gerçekleşen fiyatların 2.7.2011-8.8.2011 tarihleri arasındaki değişimini gösteren Grafik 1 incelendiğinde, yaklaşık 1 TL/Kg'dan açılan vişne alım fiyatlarının kısa bir süre

içerisinde 2.5 TL/Kg'ye yükselmesinin 12.7.2011 tarihli toplantının yapılmasında etkili olduğu görülmektedir.

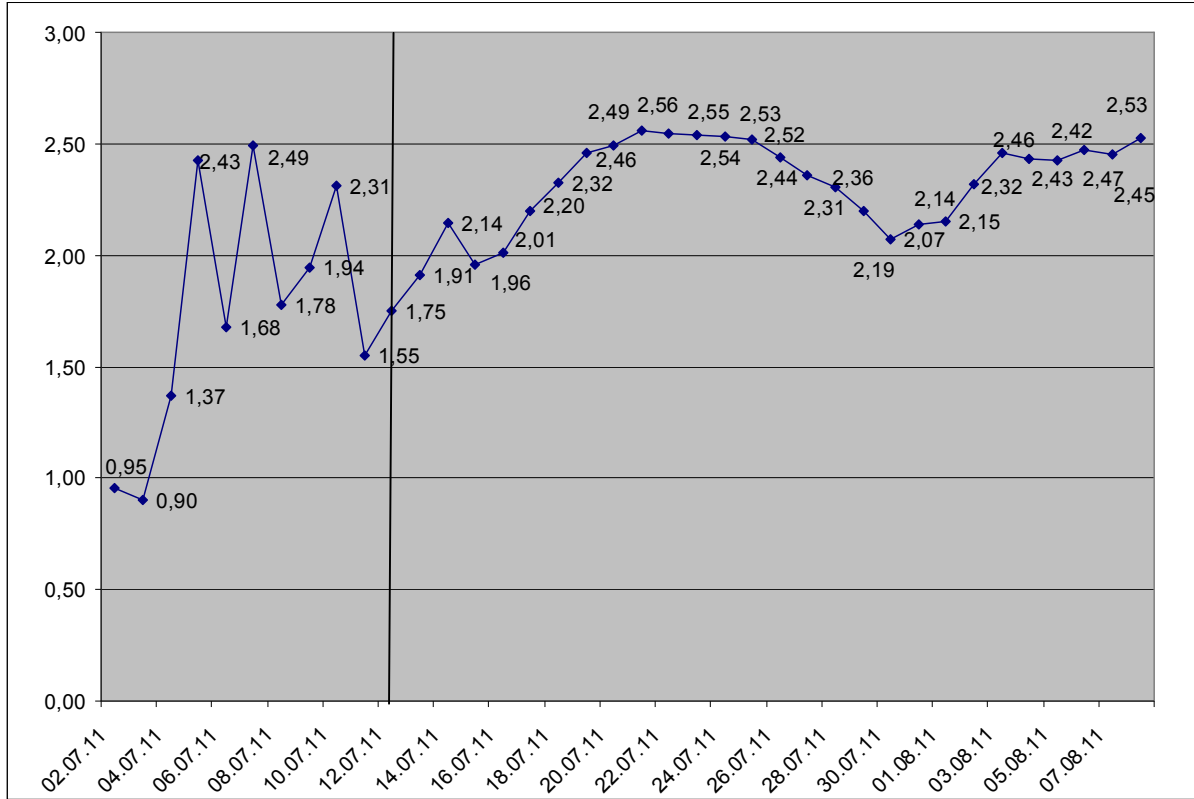
650 İlgili bölümde değinildiği üzere, alıcılar tarafından fiyatın, üreticilerin hepsinin duyacağı şekilde anons ettirilmesi ve alım fiyatlarının üreticiler adına alım yapan kantarcıların tezgâhlarında ilan edilmesi vişne alım piyasasını oldukça şeffaf hale getiren bir uygulamadır. Zira bu sistem, alım yapılan her bölgede rakip teşebbüslerin birbirlerinin fiyatlarını çok yakın bir şekilde takip edebilmelerine ve gün içinde yaşanan gelişmelere çok kısa bir sürede tepki verebilmelerine olanak sağlamaktadır. Bu sistem aynı zamanda alıcılar arasında zımnen ya da açık bir biçimde yapılan bir fiyat anlaşması bulunduğu takdirde, bu anlaşmanın denetlenmesine de olanak sağlayacak niteliktedir.

660 Piyasada “kantarcı” olarak tabir edilen ve bazı teşebbüslerin bölgedeki malı almak için daha yüksek fiyat verdikleri dönemlerde ağırlıklı olarak görülen, “gizli fiyat artırımı” olarak nitelenebilecek fiyat politikası, vişne alım piyasasındaki şeffaflığı bozan bir uygulamadır. Bu uygulama ile alım yapan firmalar, üreticilere ilan ettikleri fiyatlardan daha yüksek fiyatlar önererek üreticilerin ürünlerini kendi firmalarına getirmesini teşvik etmektedir. Piyasada alıcılar arasında bilgi asimetrisi yaratan bu uygulama, özü itibarıyla alım yapan teşebbüsler arasında akdedilen veya zımnen oluşan anlaşmaların bozulmasını sağlayarak fiyatların serbest piyasa şartlarına göre oluşmasına katkı sağlayabilmektedir. Dolayısıyla teşebbüslerin gizli fiyat artırımı yapılmaması için görüşmeleri ve bu politikaya uymayanları uyarma yoluna gitmelerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal eden bir uygulama olduğu 670 söylenebilir. Ancak, özellikle rekoltenin az olduğu dönemlerde, bu tür bir mutabakatın tarım piyasalarında hayata geçirilme ihtimalinin zayıf olduğu da belirtilmelidir.

Bu noktada, 2011 yılında sanayi tipi vişne alım piyasasında gerçekleşen değişimlere ilişkin sayısal veriler de dikkate alınarak, alımlara ilişkin olası bir fiyat anlaşmasının incelemeye konu dönemde uygulanıp uygulanmadığı üzerinde durulmalıdır..

Grafik 1: 2011 Yılında İncelemeye Konu Teşebbüsler Tarafından Yapılan Alımlarda Gerçekleşen Fiyatların 2.7.2011 – 8.8.2011 Tarihleri Arasındaki Değişimi⁶

⁶ Grafiğin hazırlanmasında Ersu ve Namsal haricindeki teşebbüslerin fiyatlarından yararlanılmıştır.

680 Kaynak: Teşebbüsler tarafında gönderilen bilgiler.

Grafikte görüldüğü üzere, vişne alım fiyatları, bahse konu görüşmenin tarihi olan 12.7.2011'ye kadar inişli çıkışlı bir seyir izlemiş, 22.7.2011 tarihinde 2,56 Kg/TL ile en üst seviyeye çıkmış, bu tarihten 30.7.2011 tarihine kadar azalan bir hareket sergiledikten sonra tekrar yükselmiş ve 8.8.2011 tarihi itibarıyla 2.50 Kg/TL seviyesine ulaşmıştır. Fiyat değişimleri incelendiğinde, teşebbüslerce toplu bir görüşme yapılmış olsa dahi bu görüşme sonucunda alım fiyatlarında bir düşüş eğilimi gözlenmemektedir.

690 Öte yandan, teşebbüslerin alım fiyatları incelenirken üretici ile alıcı firmalar arasındaki ara kademelerin rolüne de değinmek gereklidir. Her ne kadar vişne alım piyasasında sözleşmeli tarımın olmaması, aktif ve örgütlenmiş üretici birliklerinin yokluğu ve çok sayıda dağınık üretici karşısında sınırlı sayıda alıcı firmaların varlığına bağlı olarak alıcılar lehine bir güç dengesizliğinden söz edilebilecekse de, vişne alım fiyatlarının belirlenmesinde kantarcı ve komisyoncu gibi araçlar da kritik rol oynamaktadır. Çeşitli firmalar adına alım yapan bu kişiler, vişne alım piyasasında arz talep dengesinin sağlanmasında doğrudan etki etmekte ve fiyat dalgalanmalarına sebep olabilmektedir. Benzer bir sürecin vişne alım piyasasında da yaşandığı söylemek mümkün olup, kantar altı fiyat sıklıkla görülmekte, alım yapılan köylerde firmalardan biri daha yüksek fiyat anons ettiğinde rakip firma kantarcıları ellerindeki

700 ürünü daha yüksek fiyat açıklayan kantarcıya verebilmektedir. Bu uygulamanın özellikle rekoltenin az olduğu dolayısıyla firmaların mal tedarikinde güçlük çektiği durumlarda giderek arttığı ve incelenen dönemdeki gibi fiyatların gün bazında hatta bazen gün içinde dahi artmasına sebep olmaktadır. Nitekim bu durumun vişne alımı yapan teşebbüslerin 12.7.2011 tarihinde toplanmasına etki eden nedenlerden biri olduğu söylenebilir.

710 Sonuç olarak, vişne alıcısı teşebbüslerin, üreticilere ilan edilen fiyatlar üzerinden gizli artırımlar yapılmaması amacıyla piyasadaki rakip teşebbüslerle iletişime geçmeleri 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında ihlal kabul edilen durumlardan biri olmakla birlikte, gerek piyasadaki aksaklıklar ve rekoltede olağan dışı düşüş yaşanması, gerekse şikâyetlerde iddia edildiği şekilde alım fiyatlarının vişne alımı yapan teşebbüsler tarafından gerçekleştirilen toplantı sonrasında düşürüldüğünü gösteren fiyat hareketlerine ulaşamaması dikkate alınarak, bu aşamada teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

- 720 1- Dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca bu aşamada soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına,
- 730 2- Bununla birlikte dosya konusu uygulamaların 4054 sayılı Kanun kapsamında ihlal teşkil edebilecek nitelikte olması nedeniyle, bu uygulamalara son verilmesi, aksi takdirde 4054 sayılı Kanun uyarınca işlem başlatılacağı yönünde aynı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrasınca Anadolu Etap Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Tic. A.Ş., Aroma Bursa Meyve Suları ve Gıda San. A.Ş., Asya Meyve Suyu ve Gıda San. A.Ş., Ersu Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş., Göknur Gıda Maddeleri İthalat İhracat Ticaret ve Sanayi A.Ş., Finefood Gıda Sanayi Ticaret A.Ş., Gülsan Gıda San. Tic. A.Ş., Konfrut Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Limkon Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş., Meykon Meyve ve Kaynak Suları San. Tic. A.Ş., Namsal Gıda San. ve Tic. A.Ş., Penkon Gıda San. A.Ş., Tamek Gıda ve Konsantre Sanayi ve Ticaret A.Ş., Targıd Tarım ve Gıda Ürünleri San. ve Ticaret Ltd. Şti. ve Yummy Meyve Suları A.Ş.'ye görüş bildirilmesini teminen Başkanlığın görevlendirilmesine

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.